

„Limosa”

Door onverwachte stagnatie met de 21ste Publicatie van de Stichting „Vogel-trekstation Texel” verscheen no. 3/4 van Limosa 19, 1946, eerst in Maart 1947. Dit dubbelno. bracht de totale omvang van deze jaargang op 152 blz. en 10 aparte platen, waaronder 1 gekleurde. Het afdrukken van de vele platen in deze en de volgende jaargang werd mogelijk gemaakt door het groote bedrag, bijeengebracht op de December-vergadering in 1946.

In Juni kwamen no. 1—3 van jaargang 20 uit, tellende 192 blz. plus 1 plaat. De reden van de uitgave van een dergelijk omvangrijk driedubbelno. was gelegen in het feit, dat de Redactie de unieke gelegenheid om het belangrijke academische proefschrift van Dr Voous in Limosa te doen verschijnen en dat nog wel op uiterst voordeelige voorwaarden — slechts $\frac{1}{3}$ van de kosten kwamen ten laste van de Clubkas! — meende niet te mogen laten voorbijgaan. No. 4, omvattende de paginae 193—264 en 6 platen, zou nog in December in het bezit van de leden zijn geweest als de papiertoewijzing geen kink in den kabel had gebracht. De Redactie betreurt dit oponthoud te meer nu zodoende alle pogingen om den achterstand definitief in te halen op het laatste moment toch nog werden verijdeld. Daar staat echter, zooals de drukker terecht opmerkte, als troost tegenover, dat ditmaal mooi houtvrij papier ter beschikking kwam.

Het behoeft wel geen betoog, dat bij de huidige haast verviervoudigde drukkosten het ondoenlijk zal zijn dergelijke omvangrijke jaargangen, uitgebreider zelfs dan vóór den oorlog (!), te blijven uitgeven.

Voorts moge de Secretaris-Redacteur de leden nogmaals opwekken om geregeld en tijdig hun ornithologische waarnemingen aan hem op te zenden ter verwerking in „Ornithologie van Nederland”, liever dan deze gegevens op de vergaderingen mede te deelen, waar vele er van minder tot hun recht komen en ook de gelegenheid tot het demonstreeren van materiaal en het houden van speciale inleidingen onnoodig beperken.

Tenslotte zij nog medegedeeld, dat Jhr Dr Ir F. C. van Heurn zich op verzoek van Bestuur en Redactie bereid verklaarde de plaats, opgevallen door het bedanken van Dr Eijkman, in te nemen, speciaal ter behartiging van het redactionele werk, dat betrekking heeft op de Overzeesche Gebiedsdeelen. Reeds bij de samenstelling van no. 4 van jaargang 20 verleende hij zijn zeer gewaardeerde medewerking.

De Secretaris-redacteur,
C. G. B. ten Kate.

Vergadering in „Artis” te Amsterdam op 19 Oct. 1947.

Aanwezig van het Bestuur de heeren: P. A. Hens, Dr C. Eijkman, J. G. van Marle, Dr C. G. B. ten Kate, Tsj. Gs. de Vries, Jhr. Dr Ir F. C. van Heurn en Dr W. H. van Dobben; voorts de leden: Mej. L. Hens en de heeren: A. B. Wigman, E. Evers, H. W. Pel, A. F. W. van Blijenburgh, L. de Heer, L. J. Kleyn, R. Tybout, L. L. A. Maurenbrecher, Dr A. A. J. H. Marres, J. N. van den Brink, A. W. F. H. Sängner, Jb. van de Peppel, J. Feiters, G. A. L. Bisseling, J. M. Baron van Tuyll van Serooskerken, W. Ph. J. Hellebrekers, M. J. Tekke, J. A. Sillem, H. Bartels, M. Dijkstra, Jhr W. C. van Heurn, L. Coomans de Ruiter, Dr G. C. A. Junge, Dr K. H. Voous en Dr H. W. van Rhijn. In totaal dus 33 leden. Als introducté A. van der Aa (uit België), Dr. W. K. Kraak, C. J. Marin-

kelle en L. Maurenbrecher Sr. Afwezig met kennisgeving de heeren: J. E. Sluifers, H. J. Slijper en de Voorzitter van de Nederlandsche Jagersvereniging.

De Voorzitter opent om 2 uur n.m. de vergadering en heet alle aanwezigen welkom. Daarna worden de Notulen der vorige vergadering (Denekamp, 17 Mei 1947) voorgelezen en ongewijzigd goedgekeurd.

Vervolgens komt punt 2 van de Agenda aan de orde, namelijk verkiezing van 3 nieuwe bestuursleden wegens bedanken der heeren Dr W. H. van Dobben, Dr C. Eijkman en Jhr Dr Ir F. C. van Heurn. Van Bestuurszijde worden candidaat gesteld de heeren: L. Coomans de Ruiter, W. Ph. J. Hellebrekers en Dr K. H. Voous en voorts Dr K. Waldeck, M. J. Tekke en J. A. Sillem. Daar van uit de vergadering geen andere candidaten worden genoemd, wordt tot de stemming overgegaan. Van de 33 geldige stemmen worden uitgebracht op Coomans de Ruiter 29, Hellebrekers 28 en Voous 26 stemmen.

Nadat de Voorzitter de heeren Eijkman, F. C. van Heurn en van Dobben bedankt heeft voor hun toewijding zoovele jaren aan de Club betoond, worden de nieuw benoemde bestuursleden verzocht hun plaatsen achter de bestuurstafel in te nemen, te weten:

L. Coomans de Ruiter als 1ste Secretaris, W. Ph. J. Hellebrekers als 2de Secretaris en Dr K. H. Voous als Commissaris.

Ingekomen stukken. Nadat eenige mededeelingen van leden, dat zij verhinderd zijn om de vergadering bij te wonen, zijn voorgelezen, krijgt de heer ten Kate het woord over de vraag of er belangstelling bestaat om in het a.s. voorjaar een gemeenschappelijke excursie met de afdeeling Leuven van de Vlaamsche ornithologische Vereeniging „De Wielewaal” te houden. Hij deelt mede, dat het in de bedoeling ligt op 4 April 1948 de broedplaatsen van slechtvalk en waterspreeuw in de Maasvallei bij Anseremme te bezoeken. De excursie zal plaats hebben per autobus vanuit Leuven, waar voor slaapgelegenheid wordt gezorgd. Minstens een 15-tal ter vergadering aanwezige leden blijkt zeer veel voor een dergelijke excursie te gevoelen. Spreker wijst nog op de wenselijkheid van meer contact met de Vlaamsche Vogelkundigen waarvan reeds eenigen toetraden tot onze Club, terwijl hem ook tijdens den laatsten Vlaamschen ornithologen-dag te Leuven is gebleken, dat ook onze Zuiderburen een grootere samenwerking zeer apprecieeren. Wellicht kan een jaar later een gemeenschappelijke excursie in ons land worden georganiseerd, wat de financieele zijde kan vereenvoudigen in dezen tijd van deviezen-moeilijkheden.

Ballotage van nieuwe leden. Voorgesteld zijn de heeren:

1. Dr W. K. Kraak, Jozef Israëlslaan 14, Bussum (cand. Coomans de Ruiter).
2. W. D. A. van der Ham, Mesdagstraat 10, Den Haag (cand. Tybout).
3. J. P. J. Knoester, Directeur Dierenpark Wassenaar, Rijksstraat 667 (idem).
4. J. G. Tertoolen, Rijksstraat 667, Wassenaar (idem).
5. M. de Jong, „Vineta”, Hoek van Holland (cand. Hellebrekers).
6. A. van der Aa, Lentlei 18, Edegem, Antwerpen, België (cand. ten Kate).
7. A. M. Gebuys, Perziklaan 24, Den Haag (cand. L. J. Kleyn).
8. M. Broekema, arts, Frederik Hendriklaan 26, Den Haag (cand. Waldeck).
9. Mr Fr. Grootaers, Molenstraat 11, St. Joris-Weert, België (cand. ten Kate).
10. W. Paulussen, Sevendonk 50, Turnhout, België (idem).
11. G. Scholten, biol. stud., Zandweg 39, Maarssen (idem).
12. E. J. M. Huygen, ing., Kralingscheplassaan 20, Rotterdam (cand. Hens).

13. A. Hellebrekers Jr., Erasmusstraat 12, Deventer (cand. de Vries). Over deze kandidaten wordt nu schriftelijk gestemd. De uitslag hiervan is, dat alle kandidaten met algemene stemmen tot lid worden benoemd.

Daar de Engelsche gasten nog niet ter vergadering aanwezig zijn, stelt de Voorzitter voor om in afwijking van de Agenda de lezing van den heer Bartels even uit te stellen en te beginnen met de wetenschappelijke mededeelingen. Vooraf echter nog 2 mededeelingen:

1. Daar de huishoudelijke mededeelingen in den regel te veel tijd kosten, waardoor de wetenschappelijke in het gedrang komen, stelt de Voorzitter voor om in den vervolge het huishoudelijk gedeelte in een ochtendvergadering te houden en na den gezamenlijken maaltijd den middag te bestemmen voor het houden van lezingen, het doen van wetenschappelijke mededeelingen en het demonstreeren van het medegebrachte materiaal. De leden konden zich met dit voorstel vereenigen.

2. Voorts wordt het woord gegeven aan den heer Coomans de Ruiter, die aankondigt, dat hij met Jhr W. C. van Heurn en het nieuwe lid, den classicus Dr W. K. Kraak een boek heeft geschreven: „Beteekenis en etymologie van de wetenschappelijk namen der Nederlandsche Vogels”, welk manuscript aan de Club van Nederlandsche Vogelkundigen wordt aangeboden in de hoop, dat zij dit zal kunnen uitgeven en hieruit ook nog geldelijk voordeel zal putten. De wijze van uitgifte zal nader met het Bestuur worden geregeld en het resultaat der besprekingen zal in de eerstkomende vergadering den leden worden medegedeeld.

Daarna wordt met de wetenschappelijke mededeelingen begonnen.

De heer ten Kate doet mededeelingen over broedparen van den dwergstern aan de kust bij Kampen; late broedpoging van de kokmeeuw aldaar; lepelaars, die den geheelen zomer aanwezig waren op het Kampereiland; 2 exemplaren van den lachstern, een één-jarige vogel van de dwergmeeuw en over 6 exemplaren van den reuzen stern, begin Augustus 1946 door den voormaligen bewaker van het Kampereiland opgemerkt (zie verder Limosa, 20, p. 232—245).

De heer Wigman geeft een opgave van eenige vogelsoorten, die in 1947 op het Nationale Park „De Hooze Veluwe” hebben gebroed, o.a. havik, sperwer, wespandief, buizerd, terwijl voorts de zeearend en de vischarend als van ouds werdenesignaleerd (zie ibidem).

Bijzondere vermelding verdient behalve de late vertrekdatum van de pestvogels te Arnhem (zie ibidem, p. 234) het late bolderen in den herfst van korhanen, (*Lyrurus tetrix*) dat op den dag dezer vergadering om 7.30 uur v.m. bij Huis-kamp (Gld.) werd gehoord.

Inmiddels komen de Engelsche en Schotsche gasten binnen en worden door den Voorzitter eerst in het Nederlandsch en daarna in het Engelsch welkom geheeten. Het zijn de leden: Miss Barclay Smith (London) en Mr Coombes en als gast mr Dalgety.

De heer Voous vervolgt de wetenschappelijke mededeelingen en demonstreert 2 huiden van den wespandief (*Pernis apivorus*), die in het Zuiden van Kenya een zeer zeldzame wintergast is. Genoemde vogels werden beide in Juni verzameld (4 en 19) en hebben daar dus blijkbaar overzomerd.

Voorts toonde hij de huiden van 2 notenkrakers (*Nucifraga caryocatactes*), waarbij het onderscheid in snavelvorm tusschen de diksnavelige Europeesche (*caryocatactes*) en de dunsnavelige Siberische subspecies (*macrorhynchus*) duidelijk te zien is. Dit zijn echter 2 extremen; volgens zijn ervaring is het onder-

scheid tusschen de beide ondersoorten alleen op snavelvorm niet eenvoudig, zooals bij bestudeering van een serie van 47 notenkrakers is gebleken. Het exemplaar met het etiket: Eelde (Dr.) 1838 is waarschijnlijk de 3de in Nederland verzamelde vogel van de Europeesche ondersoort.

Verder doet hij mededeeling van zieke, juveniele drieteenmeeuwen, die in Augustus in plantsoentjes in Amsterdam werden gevangen (vide Limosa, 20, p. 244). Ten slotte laat hij 2 balgen rondgaan, ♂ en ♀, van de uitgestorven Nieuw Zeelandsche *Heteralocha acutirostris* (Gould), eenigszins verwijderd verwant aan de Paradijsvogels en Spreeuwen. De rechte, stevige snavel van het ♂ hakte stukken schors weg om de insecten te kunnen zoeken, terwijl het ♀ met den langen, dunnen, gekromden snavel insecten tusschen de fijne schorsspleten kon weg pikken. Wellicht hangt het merkwaardige verschil in snavelbouw met nog meer gevallen van werkverdeling tijdens het voedselzoeken en den nestbouw samen.

De heer Van Rhijn laat een aantal vogelplaten circuleeren van den Zwitserschen schilder Paul Robert uit het in 1928 verschenen boek: „Les oiseaux de chez nous”. De prachtige platen oogstten veel bewondering.

De heer Pel deelt mede, dat de buizerd dit jaar op de „Raaphorst”, Wassenaar, heeft gebroed, waarna de heer Van Blijenburgh hierover aanvullende mededeelingen doet (zie Limosa, 20, p. 236).

De heer Tybout maakt melding, dat hij op 6 October van dit jaar te Heemstede een wespandief had gezien.

De heer Van Dobben heeft in September op het eiland Terschelling 2 notenkrakers waargenomen, die vrij tam waren.

De heer Van der Aa doet mededeeling, dat in België dit jaar een ortolaan (*Emberiza hortulana*) is verzameld met afwijkende kleuren en een veldleeuwerik (*Alauda arvensis*) met een uitgesproken „café-au-lait”-kleur.

De heer Tekke vertoont 2 foto's van een witte phase van een buizerd, op het Ringstation „Ockenburgh” gevangen (zie p. 20).

De heer Sillem maakt melding van een dubieuze waarneming van een zwarte ooievaar op Schouwen. Zekerheid omtrent de juiste herkenning ontbreekt; alleen kan worden gezegd, dat de vogel te groot was voor een ibis.

De heer Dijkstra deelt mede, dat het vorig jaar een juveniele ♀ havik (*Accipiter gentilis*), die voor de valkenjacht was afgericht, in de duinen te Heemstede ontsnapte. Een jaar later werd dezelfde vogel (riemen nog aan de pooten aanwezig) in hetzelfde duin dood teruggevonden. Gedurende den strengen winter is deze havik dus niet weggetrokken.

De heer Van Dobben merkt naar aanleiding hiervan op, dat de in ons land uitgebroede haviken in hoofdzaak standvogels zijn.

Voorts vermeldt de heer Dijkstra, dat hij 13 April 1947 een tamme duif heeft zien slaan door een torenvalk (*Falco tinnunculus*). De valk zat bovenop de duif en verwondde de krop. Hij kon tijdig worden verjaagd en de duif bleef in leven, nadat de kropwond was gehecht. Voor een torenvalk wel een zeer groote prooi.

Interessant is het ook, dat de bonte kraaien (*Corvus cornix*) dit jaar laat verschenen. Zoo zag de heer Dijkstra op 18 October de eerste exemplaren in de duinen bij Heemstede; de heer Ten Kate bij Kampen de eerste bonte kraaien den 8sten October. De heer Tekke heeft 9 October eenige exemplaren gezien. Daarna wordt het woord gegeven aan Jhr W. C. van Heurn, die als volgt sprak:

„De in Denekamp (17 Mei 1947) door mij ter tafel gebrachte kwestie betreffende de wenschelijkheid om de foutievelijk gevormde termen Nidologie en Mamnologie door betere te doen vervangen, alsmede de vraag, in hoeverre het

juist is, dat in de termen Oölogie en Zoölogie de i-klank achter de eerste o ontbreekt, welke i-klank in de oude Grieksche woorden voor respectievelijk dier en ei en in vele samenstellingen daarvan aanwezig was, is dank zij tusschenkomst van het Bestuur belicht geworden door Prof. Verdenius te Dordt en Mej. Dr Gerhardt te Kampen. Deze beide adviseurs ontraden het aanbrengen van veranderingen of het doen van pogingen daartoe, hoofdzakelijk om der wille van de consequenties en wegens het reeds te zeer ingeburgerd-zijn, hoewel laatstgenoemde de juistheid van het beginsel erkent, en ook wel iets voelt voor de voorgestelde nieuwe termen. Wat den i-klank betreft schijnt het zóó te zijn, dat daarmee ook reeds in de oudheid willekeurig is omgesprongen, zoodat het al of niet handhaven van die letter bij diverse schrijvers wellicht een kwestie van welluidendheid of persoonlijken smaak kan zijn geweest. Spreker neemt diensvolgens zijn voorstel terug, en beschouwt het onderwerp daarmee als afgedaan".

Ter tafel wordt gebracht een in het bosch aangetroffen afwijkend-gekleurde rectrix eener duif, die waarschijnlijk aan eene gedeeltelijk albinistische woud-duif heeft toebehoord, naar de grootte te oordeelen vermoedelijk een holenduif (*Columba oenas*). Voorts 3 jeugdige eksters (*Pica pica*), afkomstig uit Wilp (Geld.), die duidelijk aantoonen, dat aldaar de jonge dieren een geheel zwarten rug hebben, een en ander naar aanleiding van het ontdekken van veel zwart-ruggige eksters in het Museum „Natura Docet" te Denekamp in Mei j.l. De gebruikelijke grijswitte vlek tusschen mantel en stuit ontbreekt, maar komt op lateren leeftijd door; is dus een jeugdkenmerk. (Niet vaststaat of de eksters te Denekamp ook uitsluitend jonge voorwerpen waren). De eigenaardigheid, dat de Iberische vorm *melanofos* gedurende het geheele leven een zwarten rug behoudt, zou spreker daarom willen houden voor een voorbeeld van neotenie, de bestendiging of verlenging in zeker opzicht van het jeugd stadium tot op den geslachtsrijpen en volwassen leeftijd.

Tenslotte worden 3 volwassen jonge en 2 oude gaaien (*Garrulus glandarius*) getoond, eerstbedoelde om de aandacht te vestigen op de kleuren van het jeugdeklee, die duidelijk van die van het adulte kleeid verschillen, en de beide oude om de groote variabiliteit der bovenkops-teekening te demonstreeren. Spreker denkt onwillekeurig aan een mogelijke correlatie van die verschillen met hetzij leeftijd, sexe, of geografische rassen.

Naar aanleiding hiervan merkt de heer H e n s op, dat jonge eksters in Zuid-Limburg een grijze stuit hebben en in het Oosten van Vlaanderen een populatie met donkere ruggen leeft. Daarom doet men goed in eigen omgeving eens te willen letten op de kleur van den stuit van de eksters vóór de najaarsrui en de verhouding aan te teekenen tusschen het aantal grijsruggen, witruggen en zwarruggen.

Jhr W. C. van Heurn deelt mede, eens in een Zwitsersch Museum een opgezet exemplaar van een ekster te hebben gezien met een geheel paars glanzenden staart en vraagt hierop ook eens te willen letten.

De heer V o o u s merkt t.a.v. de gaaien op, dat de kopkleur zeer variabel is en dat in de teekening noch leeftijds-, noch geslachts-, noch subspecifieke verschillen kunnen worden aangetoond. Zelfs vrijwel zwartkoppige gaaien vertoonen nog een individueele variatie.

De heer H e n s voegt hieraan toe, dat de eilandvorm van Sardinië daarentegen zeer weinig variatie vertoont en vrij constant is.

In verband met het vergevorderde uur wordt overgegaan tot de aangekondigde lezing over „Woudreusbewoners", namelijk neushoornvogels en roofvogels van Noord-Sumatra door den heer Hans Bartels.

Na een korte inleiding, waarbij gekleurde diapositieven helpen om den toehoorder, die de Indische Natuur niet uit eigen aanschouwing kent, hiervan een indruk te geven, krijgen wij achtereenvolgens afbeeldingen te bewonderen van 2 roofvogelsoorten, namelijk den ruigpootarend, *Spizaetus cirrhatus lemnæus* Horsf. en den slangenarend, *Spilornis cheela bassus* (Forst.), alsmede van 4 neushoornvogels: *Anthraceros coronatus convexus* (Temm.), *Anthraceros m. malayanus* (Raffles), *Rhyticeros plicatus subruficollis* (Blyth) en *Buceros r. rhinoceros* L.

Vele hoogst interessante biologische bijzonderheden van deze typische oerboschbewoners komen wij te weten. Bij het zien van dit groot aantal schitterende opnamen, hebben wij ons vermoedelijk te weinig gerealiseerd, welke enorme moeilijkheden moesten worden overwonnen om deze schuwe vogels, die hun horsten en nestholten in woudreuzen hadden, tientallen meters boven den beganen grond, op deze wijze op de plaat vast te leggen. De koene fotograaf waagde vele malen zijn leven bij het klimmen naar deze schier onbereikbare nestplaatsen. De vervaardigde opnamen geven blijk van een groote mate van technische vaardigheid en een bewonderenswaardig geduld om de juiste momenten te kunnen afwachten.

Het geheel is dan ook een serie opnamen geworden, die een unicum op het gebied van vogelfotografie mag worden genoemd.

De heer L. Maurenbrecher Sr., gepensioneerd luitenant-kolonel van het Indische Leger, heeft op onnavolgbare wijze de door zijn schoonzoon vervaardigde opnamen naar natuurlijke objecten gekleurd.

Het zou te vervoeren een uitgebreid relaas van deze hoogst interessante lezing in de notulen te geven. Belangstellenden worden verwezen naar de rijk geïllustreerde bijlagen in „De Tropische Natuur”, 26, 1937, pp. 117—128; 140—147 en 166—173.

Vermoedelijk zijn de negatieven en films van den heer H. Bartels in N. Sumatra verloren gegaan — maar mochten deze gered zijn, dan zullen wij den heer Bartels uitnoodigen om ook een geïllustreerde bijdrage voor ons tijdschrift „Limosa” van deze woudreusbewoners te willen samenstellen.

In zijn dankwoord gaf de Voorzitter uiting aan zijn groote bewondering voor het den leden gebodene. Zoowel de origineele opnamen — getuigend van een groote onverschrokkenheid en technische vaardigheid — alsmede de prachtige door den heer Maurenbrecher Sr. gekleurde diapositieven, de eenvoudige, doch klare wijze van de voordracht, hebben bij hem een diepen indruk achter gelaten en mede namens alle aanwezigen dankte hij den heer Bartels dan ook zeer bijzonder voor zijn leerrijke lezing. Hij hoopte, dat de heer Bartels bereid zou zijn om vóór zijn terugkeer naar Nederlandsch-Indië nog eens iets te vertellen over andere Indische vogels.

In verband met het late uur moesten helaas de andere ornithologische mededeelingen en ook de Rondvraag vervallen.

Hetgeen door de andere aanwezigen niet ter sprake kon worden gebracht, werd den Secretaris na afloop der vergadering op schrift ter hand gesteld en grotendeels verwerkt in het Ornithologisch Verslag (zie „Limosa” 20, p. 232—245). De vergadering werd tegen half zes gesloten.

De 1ste Secretaris,
L. Coomans de Ruiter.